

Студент 4 курсу

факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ТЕНДЕНЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Анотація. Проаналізовано сучасний стан інноваційної діяльності в Україні та перспективи її розвитку. Подано перелік факторів, що стримують розвиток інноваційної діяльності в Україні, а також комплекс заходів для її активізації.

Аннотация. Проанализировано современное состояние инновационной деятельности в Украине и перспективы ее развития. Перечислены факторы, сдерживающие развитие инновационной деятельности в Украине, а также комплекс мер по ее активизации.

Annotation. The current state of innovation activity in Ukraine and prospects of its development were analyzed. A list of factors that hinder the development of innovation activity in Ukraine, and a set of measures for its activation are presented.

Ключові слова: інновація, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток, управління інноваційною діяльністю, фактори активізації інноваційної діяльності.

Інноваційна діяльність є складним процесом трансформації інноваційних ідей в об'єкт економічних відносин. Практичне використання інноваційної ідеї приводить до створення нових або покращених виробів і технологій. Раніше інноваційна діяльність розглядалась як наслідок науково-технічного прогресу, а зараз як найважливіший фактор ефективного функціонування організаційної, виробничої, фінансової, наукової сфер, бо саме в комплексі вони приносять бажаний ефективний результат. Досвід більшості країн світу доводить, що активна інноваційна діяльність визначає темпи економічного розвитку, структуру сучасного виробництва, життєвий рівень у країні та головне – визначає напрям подальшого економічного розвитку країни.

Проблеми, які пов'язані з інноваційним розвитком та особливостями інноваційної діяльності, розглянуто в роботах Александрова В. П., Алексеева І. В., Амоші О. І., Аптекаря С. С., Гейця В. М., Гриньової В. М., Гончарова В. М., Долішнього М. І., Іванова Ю. Б., Кизима М. О., Ландікова В. І., Лепи М. М., Орлова П. О., Павленко А. Г., Пономаренко В. С., Ястремської О. М., Савчука О. В., Чумаченко М. Г., Швеця І. Б., Дракера П. К., Кондратьєва Н. Д., Фатхутдінова Р. А., Беленького П. Ю., Власова А. М., Кузьміна О. Є., Лапко О. О., Луценко Ю. В., Чумаченко М. Г. та ін.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей розвитку управління інноваційною діяльністю, визначенні факторів, які стримують інноваційний розвиток, та розгляді комплексу заходів щодо розвитку інноваційної діяльності в Україні.

Стратегія інноваційного розвитку України має стати тією основою, яка дасть змогу забезпечити вдосконалення системи генерації знань, формування цілісної інноваційної інфраструктури та системи трансферу технологій, підвищення ефективності управління інтелектуальною власністю, стимулювання попиту на інновації.

Через непослідовність у проведенні науково-технічної та інноваційної політики в Україні спостерігаються тенденції до закріплення її технологічного відставання від розвинених країн світу. Наслідком цього стає зниження конкурентоспроможності національної економіки, гальмування розвитку високотехнологічних галузей промисловості, падіння кваліфікації робочої сили. Це зумовлює зростання загроз національній безпеці, подальше відставання України від економічно розвинених країн світу та перетворення її у ресурсний придаток країн-лідерів.

Як приклад розвитку інноваційної діяльності для України можна використати досвід таких розвинених країн, як США та Японія. США – це країна, яка орієнтована на лідерство в науці, реалізацію великомасштабних цільових проектів, що охоплюють усі стадії науково-виробничого циклу, як правило, зі значною часткою науково-інформаційного потенціалу в оборонному секторі. А Японія це країна, де нововведення стимулюються шляхом розвитку інноваційної інфраструктури, сприйнятливості щодо досягнень світового науково-технічного прогресу, координації дій різноманітних секторів у галузі науки і технологій. Головною особливістю управління японських компаній, на відміну від компаній США, є те, що їх мета полягає не в тому, щоб одержати прибуток у максимально короткий термін, а в тому, щоб забезпечити постійне довгострокове зростання.

В Україні рівень інноваційної активності, впровадження інновацій та відтворення ринкового сегменту виробництва інноваційної продукції залишаються недостатніми для забезпечення інноваційного прориву національної економіки. Сучасний стан розвитку економіки України засвідчує вичерпність можливостей екстенсивного економічного розвитку та необхідність переходу до нових інструментів його прискорення, адекватних стану розвитку світової економіки [1, с. 24].

На сьогодні в Україні рівень інноваційної активності, впровадження інновацій та відтворення ринкового сегменту виробництва інноваційної продукції залишається недостатнім для забезпечення інноваційного прориву національної економіки (табл. 1).

Таблица 1

Інноваційна активність промислових підприємств України протягом 2006 – 2012 рр. [2]

Показники	Роки						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Питома вага підприємств, що займалися інноваціями, %	11,2	14,2	13,0	12,8	13,8	16,2	17,4
Загальна сума витрат підприємств, що займалися інноваціями	6 160,0	10 850,9	11 994,2	7 949,9	8 045,5	14 333,9	11 480,6
Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	10,0	11,5	10,8	10,7	11,5	12,8	13,6
Кількість упроваджених нових технологічних процесів	1 145	1 419	1 647	1 893	2 043	2 510	2 188

Аналіз даних табл. 1 дозволяє зробити висновок, що державі необхідно спрямувати свою діяльність на створення сприятливих умов для активізації інноваційної діяльності всіх учасників інноваційного процесу "ідея – дослідження – виробництво – реалізація" та стимулювати вітчизняні підприємства до реалізації міжнародних проектів високотехнологічного виробництва.

З табл. 1 видно, що хоч і зросла частка підприємств, що займаються інноваціями і їхні витрати на інноваційну активність, проте ці процеси мають стихійний характер, і тому не прослідковується чіткої тенденції до зростання, та і приріст цей незначний. Важливою проблемою є недостатній рівень фінансування за рахунок коштів державного бюджету та економічного стимулювання науково-технічної та інноваційної діяльності з боку держави.

Умови правової охорони інтелектуальної власності в Україні є чинником, який негативно позначається на розвитку національної інноваційної системи, оскільки не належним чином ведеться облік об'єктів права інтелектуальної власності та нематеріальних активів. Це є причиною низької патентної активності науково-промислового комплексу і того, що частка інтелектуальної власності та нематеріальних активів в основних фондах за бухгалтерськими документами вкрай низька. На сьогодні в Україні немає чіткої системи у формуванні, розгляді й затвердженні в органах державної влади та управління програм державного рівня. У ході розробки та виконання програм не витримуються типові стадії і процедури, основні принципи програмно-цільового управління: цільова спрямованість, комплексність, альтернативність та керованість програм. Проекти більшості програм соціально-економічного спрямування формуються на безальтернативних засадах, без проведення конкурсів та державної експертизи. Усе це становить перешкоди адекватному розвитку інноваційної сфери в країні.

В Україні, яка має високі показники розвитку сфер, що є первинними джерелами інноваційного розвитку, інноваційний потенціал використовується, порівняно з іноземними країнами, менш ефективно. Це створює загрозу перетворення України у державу, яка експортує сировинні ресурси для промислового та інтелектуального виробництва [3, с. 164].

Стан інноваційної діяльності в Україні більшість експертів-науковців визначають як кризовий і такий, що не відповідає сучасному рівню інноваційних процесів у країнах, для яких інноваційний розвиток є пріоритетним завданням економічної стратегії. У табл. 2 наведено основні чинники, що стримують розвиток інноваційної діяльності підприємств [4, с. 47].

Таблиця 2

Чинники, що стримують інноваційну діяльність підприємств України [4]

Чинники	Частка підприємств 2010 року, %
1	2
Нестача власних коштів	83,0
Недостатня фінансова допомога держави	56,6
Великі витрати на нововведення	55,9
Високий економічний ризик	38,9
Недосконалість законодавчої бази	37,7
Тривалий термін окупності нововведень	34,6
Відсутність коштів у замовників	31,7
Нестача інформації про нові технології	19,5

Закінчення табл. 2

1	2
Відсутність можливостей для кооперації з іншими підприємствами та науковими організаціями	18,5
Нестача інформації про ринки збуту	18,3
Відсутність кваліфікованого персоналу	17,2
Відсутність попиту на продукцію	16,0
Несприйнятливості підприємства до нововведень	14,5

3-поміж сприятливих чинників для впровадження нововведень виділяють такі: здатність керівників підприємств і персоналу визначати та оцінювати економічні, соціальні, технологічні зміни у зовнішньому середовищі; орієнтація керівників на довгострокову перспективу, наявність чітких стратегічних цілей; розвинена система збуту і маркетингу, що здатна оцінювати ринкові тенденції; безперервний пошук нових ринкових пропозицій; вміння аналізувати й реалізовувати нові ідеї. Зовнішніми чинниками для впровадження інновацій є: старіння наявних товарів (скорочення життєвого циклу), виникнення нових потреб покупців, зміна (вплив моди) смаків і пріоритетів споживачів, підвищення рівня конкуренції [5, с. 153].

Щоб в Україні все ж таки розвивалась інноваційна діяльність, необхідно здійснити комплекс організаційно-економічних заходів, що охоплюватимуть: проведення ефективної державної інноваційної політики; вдосконалення механізму захисту прав інтелектуальної власності та процедур патентного захисту інновацій; забезпечення сприятливого клімату для створення власних наукомістких виробництв повного циклу завдяки використанню різних форм державної підтримки; розвиток інноваційної інфраструктури через покращення системи інформаційного забезпечення інноваційної діяльності, сертифікації та впровадження розробок, підготовки і перепідготовки кадрів; забезпечення комерціалізації наукових результатів завдяки формуванню основ для ефективного партнерства

державного та підприємницького секторів в інноваційній сфері; розширення міждержавного співробітництва у галузі наукових розробок та інноваційної діяльності, координації зусиль у питаннях розвитку пріоритетних для кількох держав напрямів та ін.

Реалізація розглянутого комплексу організаційно-економічних заходів щодо розвитку інноваційної діяльності в Україні дасть змогу значно підвищити рівень інноваційної активності промислових підприємств, стабілізувати прискорений процес оновлення виробництва, ефективно використовувати внутрішні та залучені зовнішні інвестиції на інноваційну діяльність. Провідним напрямом у процесі переходу України до інноваційного розвитку має стати поліпшення інвестиційного клімату в Україні і всебічне стимулювання національного капіталоутворення та інвестиційних процесів.

Наук. керівн. Крюкова О. М.

Л і т е р а т у р а: 1. Концепція розвитку регіональної інноваційної системи Харківщини / під наук. ред. В. С. Пономаренко. – Х.: ВД "ІНЖЕК", 2011. – 142 с. 2. Офіційний сайт державного комітету статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>. 3. Порохня В. М. Дослідження інноваційної діяльності в Україні та напрямки їх розвитку / В. М. Порохня, О. В. Рубінчик // Держава та регіони. – 2009. – № 4. – С. 163–166. 4. Скрипко Т. О. Інноваційний менеджмент : підручник / Т. О. Скрипко. – К. : Вид. "Знання", 2011. – 423 с. 5. Щербань В. М. Товарно-інноваційна політика : навч. посібн. / В. М. Щербань, Л. Л. Козубенко. – К.: Вид. "Кондор", 2006. – 396 с.